
ความระงับแห่งโทษเนื่องจากความตายของผู้กระทำความผิด

มาตรา 38 "โทษให้เป็นอันระงับไปด้วยความตายของผู้กระทำความผิด"

ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของโทษ คือ โทษใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดอาญาเป็นการเฉพาะตัว ไม่มีการลงโทษแทนกัน ดังนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดตาย โทษจึงต้องระงับไปไม่อาจตกทอดแก่ทายาทได้ การตายของผู้กระทำความผิดมีผลทำให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องต้องระงับไปด้วยตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 ซึ่งบัญญัติว่า "สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปด้วยเหตุดังต่อไปนี้ (1) โขยความตายของผู้กระทำความผิด" ซึ่งหมายความว่า ถ้าผู้กระทำความผิดตายเสียก่อนที่จะถูกฟ้อง ก็จะมีการฟ้องร้องไม่ได้ และถ้ามีการฟ้องแล้วแต่คดียังไม่ถึงที่สุด คืออยู่ในระหว่างการพิจารณา ไม่ว่าจะของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา ศาลที่กำลังพิจารณาอยู่นั้น ต้องสั่งจำหน่ายคดีไป มีผลเสมือนไม่ได้มีการฟ้องร้อง แม้ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์จะได้พิพากษาให้ลงโทษ และมีการบังคับคดีไปแล้ว ในระหว่างนั้น ก็ต้องยุติการบังคับคดีให้กลับสู่สภาพเดิม เท่าที่สภาพของการบังคับคดีนั้นเปิดช่องให้ เช่น โทษปรับ ก็ต้องคืนเงินแก่ทายาท แต่ถ้าเป็นโทษจำคุกที่รับไปแล้วย่อมไม่อาจคืนให้ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 188 คำพิพากษามีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป ฉะนั้น แม้ศาลจะได้ทำคำพิพากษาเสร็จ และส่งไปยังศาลชั้นต้นเพื่ออ่านคำพิพากษา แต่ยังไม่ได้อ่าน จำเลยตายเสียก่อน สิทธินำคดีอาญามาฟ้องเป็นอันระงับสิ้นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) ศาลต้องสั่งจำหน่าย

คดี เพราะเป็นการตายก่อนคดีถึงที่สุด ในกรณีที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาแล้ว จำเลย ตายลงก่อนพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะยื่นอุทธรณ์ โดยจำเลยไม่ได้อุทธรณ์ และต่อมาในที่สุดเมื่อ พ้นกำหนดยื่นอุทธรณ์แล้ว โจทก์ก็มีใ้คดีอุทธรณ์ ต้องถือว่าคำพิพากษาของศาลชั้นต้นถึงที่สุดมีผลใช้ บังคับได้ ไม่ได้ว่าคดีระงับลงเพราะจำเลยตาย ส่วนคำพิพากษามีผลใช้บังคับได้นั้น จะบังคับ ได้เพียงใด ต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 ที่ว่า "โทษให้เป็นอันระงับ ไปด้วยความตายของผู้กระทำผิด" แสดงว่าเมื่อผู้กระทำความผิดตาย โทษต้องระงับลงไปด้วย ถ้า เป็นโทษที่ต้องบังคับกับเนื้อตัว ร่างกาย หรือเสรีภาพ ของผู้กระทำความผิด ย่อมไม่เป็นปัญหาเพราะ ไม่มีตัวตนของผู้กระทำความผิดอยู่รับโทษได้ จึงต้องยุติ แต่มีโทษบางชนิด ได้แก่ โทษ ปรัง และโทษ ริบทรัพย์สิน เป็นโทษที่บังคับเข้ากับตัวทรัพย์สิน ไม่ได้บังคับเข้ากับตัวผู้กระทำความผิด จึงเป็นปัญหาว่า โทษทั้ง 2 ชนิดนี้ จะมีผลบังคับได้ หรือไม่เพียงใด ในเรื่องนี้ต้องพิจารณาว่า ถ้าผู้กระทำความ ผิดตาย เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ก็บังคับตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 38 ถ้าตายเมื่อคดียังไม่ถึง ที่ที่สุด ก็ต้องบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) แยกพิจารณา ได้ดังนี้

1. กรณีผู้กระทำความผิดตาย เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว

1.1 โทษปรัง เมื่อได้ชำระค่าปรับ หรือบังคับคดีได้ค่าปรับมาแล้ว หรือมีการกักขังแทนค่าปรับไปแล้วเพียงใด โทษปรังเป็นอันระงับยุติเพียงนั้น ที่ชำระแล้วไม่ต้อง คืบแก้หายาท เพราะถือว่าคำพิพากษามีผลใช้บังคับได้ ส่วนค่าปรับที่ยังไม่ได้ชำระก็ระงับลง ติดตามทวงกับหายาทไม่ได้ ในกรณียึดทรัพย์สินอื่นมาชดใช้ค่าปรับ ถ้ายังไม่ได้ขายทอดตลาดได้ ตัวเงินมาชำระค่าปรับก็ต้องถอนการยึดคืนทรัพย์สินแก้หายาท

1.2 โทษริบทรัพย์สิน เมื่อศาลพิพากษาให้ริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของ แผ่นดินทันที ตามมาตรา 35 โทษนี้จึงไม่ระงับไป เพราะความตายของผู้กระทำความผิด หลังศาล พิพากษาถึงที่สุดแล้ว ไม่ว่าทรัพย์สินจะตกอยู่ในความครอบครองของใคร ศาลก็สั่งยึดมาเป็นของ

แผ่นดินได้ แต่จะบังคับให้ทายาทชำระราคา หรือยึดทรัพย์สินอื่นมาชดใช้แทนไม่ได้ เพราะเป็น เรื่องเฉพาะตัวผู้กระทำผิด

2. กรณีที่ผู้กระทำผิดตายในขณะที่ยังไม่ถึงที่สุด คืออยู่ในระหว่างการพิจารณา ของศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกา โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน ย่อมระงับลงไป พร้อมกับสิทธิในค่าคืออาญามาฟ้องระงับลง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (1) ดังนั้น ค่าปรับที่ชำระแล้ว หรือทรัพย์สินที่ริบมาแล้วต้องคืนให้แก่ทายาท เพราะคดีนั้น ยังไม่ถึงที่สุด ผลจึงเสมือนกับไม่มีการฟ้องร้อง (ฎีกาที่ 1040/2475, ที่ 1685/2479) เว้นแต่ทรัพย์สินที่ริบเป็นการริบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 32 ซึ่งคืนให้แก่ผู้ใดไม่ได้

ตัวอย่าง คำรวจยกปิ่นที่ผู้กระทำผิดใช้ยังต่อสู้ฆ่าตัวตาย ผู้กระทำผิดนั้นถูกตำรวจ ยิงตาย ปิ่นยังเป็นของผู้กระทำผิด ตกทอดแก่ทายาท ไม่ได้ถูกริบเป็นของแผ่นดิน คำรวจ ต้องคืนปิ่นแก่ทายาท (ฎีกาที่ 17/2524)